Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
research & consultancy

Programma van maatregelen bij:
Nota prospectie met ingreep in de bodem :
Essensteenweg 103, Brasschaat
(prov. Antwerpen)

Robby Vervoort

Freelance Senior Archeoloog

Borgerhout, Augustus 2019

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
research & consultancy

Titel

Programma van maatregelen bij Archeologienota:
Nota prospectie met ingreep in de bodem:
Essensteenweg 103, Brasschaat
(prov. Antwerpen)

Auteur

Robby Vervoort

Opdrachtgever

Immo Jansen & Janssen

Projectcode

2019F303

Plaats en datum

Borgerhout, augustus 2019

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 72

© Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
research & consultancy

Inhoud

1. Technische fiche/administratieve gegevens 3
2. Inleiding 5
3. Onderzoeksvragen 5
   3.1. Prospectie met ingreep in de bodem 5
4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied 7
5. Programma van maatregelen 8

1. Technische fiche/administratieve gegevens

Naam site

Brasschaat, Essensteenweg,
(19-BRA/ESS-2019F303)

Ligging

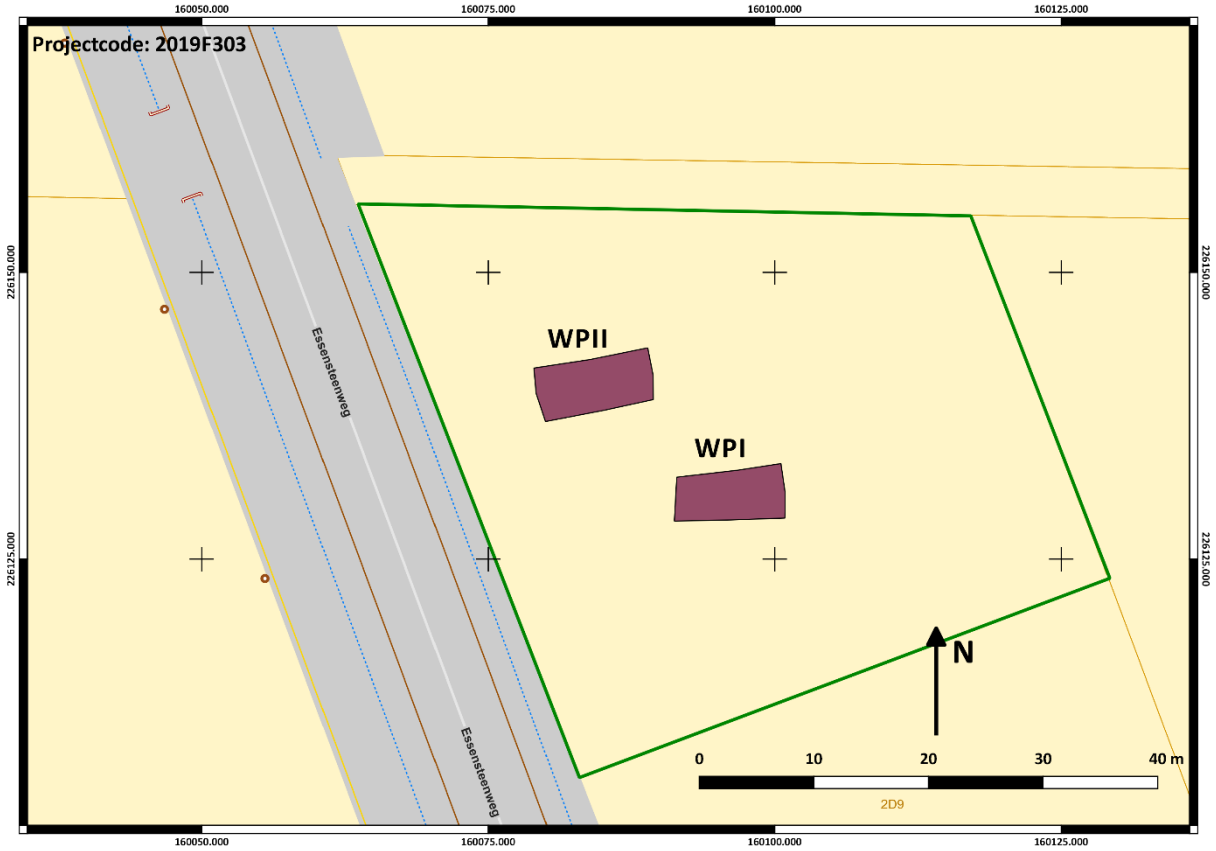
Antwerpen,
Brasschaat,
Essensteenweg 103

Kadastrale gegevens

Brasschaat: 1ste Afdeling Sectie B
Perceelnummer: 2C9

Bounding Box

X160083,1	Y226106,0
X160129,2	Y226123,4
X160117,0	Y226155,0
X160063,6	Y226155,9

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding onderzoeksgebied in rood en uitgevoerde sleuven in groen

Projectcode

2019F303

Opdrachtgever

Immo Jansen & Janssen

Contactpersoon opdrachtgever

De heer Thomas Vangenechten

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research & Consultancy.

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126
Guldensporenstraat 143
2140 Borgerhout

Assistent-Archeoloog

Annika Devroe

Geplande ingreep

Nieuwbouwwoning in goedgekeurde verkaveling.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer, zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

Binnen een deel van het projectgebied blijven de bestaande bomen behouden. Hier vinden **geen** bodemingrepen plaats.

Thesaurus

Proefsleuven, prospectie met ingreep in de bodem, nieuwste tijd, GGA.

2. Inleiding

Naar aanleiding van de aanvraag voor het bekomen van een verkavelingsvergunning te Brasschaat, Essensteenweg werd reeds een bureauonderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat het projectgebied een verhoogde kans had op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kenniswinst. Daarom werden bijkomende onderzoeken aanbevolen in de vorm van een prospectie met ingreep in de bodem. Deze onderzoeken dienden te worden uitgevoerd in een uitgesteld traject.

3. Onderzoeksvragen

3.1. Prospectie met ingreep in de bodem

Op basis van het uitgevoerde onderzoek konden de vooropgestelde onderzoeksvragen worden beantwoord.

- *Zijn er archeologische sporen aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?*

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem werden enkel resten aangetroffen bestaande uit parallelle stroken die zich in WPII aftekenden in de onverstoorde C-horizont en vermoedelijk tot stand kwamen in de 19de eeuw ten gevolge van de ontginning van de heide. Deze dienen dan ook eerder als verstoring te worden geïnterpreteerd eerder dan als archeologisch spoor. Het bezit geen potentieel op kenniswinst.

- *Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?*

Er werden geen vondsten aangetroffen.

- *Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?*

Nvt.

- *Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?*

De verstoring liep door buiten WPII in noordelijke en zuidelijke richting. Ook buiten de grenzen van het projectgebied zal de verstoring zich allicht minstens gedeeltelijk verderzetten.

- *Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het plangebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?*

Er werden geen sporen van nederzettingsterreinen aangetroffen. Door de aanwezige 19de eeuwse verstoring kon ook niet worden achterhaald of er ooit oudere menselijke activiteiten plaatsvonden binnen het projectgebied.

- *Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?*

Nvt.

- *Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?*

Nvt.

- *Wat is de relatie van de vindplaats tot deze in de ruimere omgeving?*

Het terrein is gelegen binnen een deel van het Brasschaatse heidegebied dat sinds het midden van de 19de eeuw werd ontgonnen.

- *Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?*

De aangetroffen sporen/verstoringen staan allicht in verband met de 19de eeuwse ontginning van de heide en de aanplanting van bossen.

- *Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?*

Neen.

- *Zijn er sporen van agrarische activiteiten?*

De aangetroffen sporen/verstoringen staan allicht in verband met de 19de eeuwse ontginning van de heide en de aanplanting van bossen.

- *Zijn er sporen van landgebruik (perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning…)?*

De aangetroffen sporen/verstoringen staan allicht in verband met de 19de eeuwse ontginning van de heide en de aanplanting van bossen.

- *Is de oorspronkelijke bodem intact?*

Binnen het projectgebied werd in oorsprong een podzolbodem verwacht door de oorspronkelijke ligging van het terrein in heidegebied en door de zandige samenstelling van de aanwezige sedimenten. De resten van een E- en humus B-horizont bleken geroerd te zijn en bevonden zich in brokken in de Ap-horizont. Enkel plaatselijk werden resten van een mogelijke ijzer B-horizont aangetroffen. Nagenoeg de volledige oorspronkelijk bodemopbouw bleek verstoord te zijn ten gevolge van 19de eeuwse en latere activiteiten.

- *Wat is de opbouw van de bodem?*

De bodemopbouw bestaat uit een humusrijke Ap-horizont onder bos met brokken van de oorspronkelijke podzolbodem die tot stand kwam ten gevolge van de ontginning van de heide in de 19de eeuw en zich in de onderliggende onverstoorde C-horizont aftekende als parallelle komvormige insnijdingen.

- *Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?*

Het projectgebied is gelegen in bosgebied. De wortels van de aanwezige bomen hebben de bovenste lagen volledig verstoord. Plaatselijk waren de kleinere wortels tot in de C-horizont doorgedrongen. Sporen van bioturbatie in de vorm van dierlijke activiteiten werden op het eerste zicht niet meer waargenomen in de onverstoorde moederbodem.

4. Kennisvermeerderingspotentieel van het projectgebied

Op basis van de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem kan besloten worden dat het archeologische potentieel van het onderzochte terrein door de reeds uitgevoerde onderzoeken volledig benut werd. Bijkomende onderzoeken zouden geen verdere archeologische informatie opleveren.

Tijdens het bureauonderzoek kon worden aangetoond dat het terrein een verhoogd potentieel had op de aanwezigheid van archeologische resten uit de steentijden, de metaaltijden en de Romeinse periode. Echter kon het potentieel voor de aanwezigheid van intacte steentijd artefactensites naar onderen worden bijgesteld op basis van het door de opdrachtgever uitgevoerde landschappelijke booronderzoek. Het bureauonderzoek toonde aan dat het terrein pas in de loop van de 19de eeuw werd ontwikkeld met de ontginning van de heidegebieden. De impact van deze ontginning kon op basis van het bureauonderzoek en het uitgevoerde landschappelijke booronderzoek niet worden achterhaald.

Tijdens de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem bleek dat de 19de eeuwse heideontginning een negatief effect had gehad op eventueel aanwezige archeologische resten. Door de ontginning is de oorspronkelijke bodemopbouw volledig verdwenen. Er werden sporen aangetroffen van de oorspronkelijke met podzols geassocieerde bodemhorizonten (A, E, B) die in de Ap-horizont waren opgenomen en als vlekken te herkennen waren. Tevens werd een deel van de C-horizont verstoord. De ontginning tekende zich in de onverstoorde C-horizont af als parallelle komvormige stroken verstoorde grond opgevuld met donkergrijze tot zwarte humusrijke aarde. Hoeveel van de oorspronkelijke bodem werd omgewoeld kon niet worden achterhaald, maar er kan worden aangenomen dat enkel eventuele diepere archeologische resten bewaard zijn gebleven.

Samenvattend kan gesteld worden dat het terrein geen potentieel tot kennisvermeerdering meer bevat. Het terrein werd in de 19de eeuw grondig verstoord ten gevolge van de ontginning van de heidegebieden.

Bovendien kan gesteld worden dat met uitbreiding van de reeds onderzochte zones ook de tussenliggende kavels (2, 3 en 4) een lage kans hebben op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kenniswinst. We stellen dan ook voor om deze terreinen vrij te geven en geen verdere onderzoeken uit te voeren binnen de grenzen van de volledige verkaveling. We raden aan deze op te nemen op de GGA-kaart vanwege de aanwezige en vastgestelde 19de eeuwse verstoringen.

5. Programma van maatregelen

Er werd een vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd, dat aangaf dat er geen bijkomende maatregelen nodig geacht werden in het kader van de geplande werken. Dit vooronderzoek werd uitgevoerd conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk en bestond uit een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven. Al het vooronderzoek dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed werd uitgevoerd.

De impact van de geplande werkzaamheden werd getoetst aan de gekende reeds verstoorde en reeds onderzochte zones, de gekende geologische, bodemkundige en ecologische kenmerken en de gekende archeologische en historische waarden (zie verslag van resultaten van het vooronderzoek).

Belangrijk in de afweging van de noodzaak voor verder vooronderzoek zijn het ontbreken van enige vondsten en/of belangrijke archeologische sporen tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek en de in de 19de eeuw aangebrachte verstoringen ten gevolge van de heideontginning.

Naar aanleiding hiervan zijn geen verdere maatregelen vereist. Daarom wordt geen programma van maatregelen opgemaakt. Deze beslissing steunt op onderstaande redenering.

De afweging of verder vooronderzoek noodzakelijk is, gebeurt op volgende wijze:

Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- *de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven*
  Hoewel het projectgebied gelegen is in een gebied met een hoog archeologisch potentieel, blijkt uit de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem dat er zich geen archeologische sporen en/of vondsten binnen het projectgebied bevinden en dat de kans op het aantreffen van sites met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering op de rest van het terrein en met uitbreiding de volledige te realiseren verkaveling klein is. Met andere woorden er bevindt zich geen archeologisch erfgoed in de bedreigde zone dat de extra tijd, investering en financiële middelen nodig voor bijkomend onderzoek op voldoende wijze kan verantwoorden. Dit geldt tevens voor de nog te onderzoeken kavels 2, 3 en 4.
- *een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen*
  Gezien het ontbreken van mogelijke archeologische resten met een hoog potentieel aan kennisvermeerdering dienen geen verdere maatregelen genomen te worden. Het aanwezige erfgoed met een hoog potentieel op kennisvermeerdering wordt niet bedreigd door de geplande werken.
- *een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken*
  Er dient geen archeologische opgraving plaats te vinden in het projectgebied.
- *een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken*
  Er dient geen plan van aanpak gemaakt te worden voor een eventueel behoud in situ.

Op basis van het uitgevoerde vooronderzoek kunnen we besluiten dat er voldoende informatie is gegenereerd om een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staaft.